

БРОЈ 10 ЛЕНТА

„Народ“ излази свакога дана по подне.

Штампарна се налази у Франковој улици бр. 20.

Власник
КРСТА Ж. МИЛЕТИЋ

НАРОД

Уклоњено се не враћају

Огласи и белешке на плаћују се по погодби.

Редакција је у улазној Франковој бр. 20.

Главни уредник
ДРАГ. С. ГОГИЋ

Америка и Аустроугарска

Америчка објава рата Аустро Угарској озбиљно је узнемирила двојну монархију. И у јавности и у парламен-тима бојажљиво и са стрепњом пише се и говори о овом најновијем важном политичком догађају и сваким даном све више, јер се непрестано све више осећа да Сједињене Државе нису преузеле тај корак из чисте формалности, већ енергично дају том свом поступку материјални смисао.

Два су главна момента, која Аустроугарску погађају овом објавом рата. Мађарска лажна демократија и аустријска лажна држава увек су полагали много на то, да буду што боље уписани код далеких и непознатих, а који нису ни њих довољно познавали. Нарочито према Сједињеним Држава у традицији је Аустроугарске, да одржава са њима неку врсту љубавних односа. То је разумљиво: сваки варалица тражи необавештеније друштво, које га не зна добро.

Огуда је непријатно разочарење са преварама у Америци врло тешко погодило Аустроугарску и то баш ове две средине: мађарску демократију и аустријску бирократију.

Али није најтежи ударац за двојну монархију само у овој капитулацији и лажи. Далеко теже погађа Аустроугарску слутња, каквих ће за њу имати последица од крајње резолутног држања Сједињених Држава за рад на принципима, које је прокламовао њихов председник. Ти су принципи: истинска демократија, непознати у Аустрији а лажна у Мађарској, и слободно национално опредељивање, за које се зна како би одлучило о судбини монархије.

Ето, под таквим изгледима подузима језа аустро-угарске управљаче, кад помисле на будући мир. Највећа светска демократија, са првим моралом, кад се тиче човечанских права, осуђује Аустро-Угарску, осуђује до ме-

ре да јој је објавила рат. И никакве сумње неће бити, нити она постоји у Аустро-Угарској, да ће светителски човечански глас Америке тражити у разговору о будућем миру, слободу која искључује постојање хабсбуршке монархије.

А такав глас на конференцији о миру нико неће са толико узбуђења слушати као Аустроугарска. Као осуђеник она ће познати правне принципе, који ће је осудити на смрт. Чиста и истинска америчка демократија додаће једну од најјачих потпора тежњама и прокламованим принципима Енглеске, Француске и Русије. Ма какви обрти наступили, два света што су у ствари аустријски застарили бирократизам и америчка демократија—никада се неће моћи измирити, нити међу њима може бити неких делимичних и привремених уступака. То ће се најјасније видети, кад, на једном заједничком разговору, изађу сва питања на претрес, кад се Аустроугарска позна цела, каква је.

Ето, то су, мимо страха од америчке војске, главне побуде за страх од америчке објаве рата. Од далеке земље, за коју је рачунала да ће је дипломатским преварама склонити за себе, Аустроугарска је добила отвореног непријатеља, не по мржњи и по инату, већ по утврђеним принципима, који се не напуштају, кад се већ због њих ушло у рат.

О БУДУЋНОСТИ

Лондон. — Лојд Џорџ је у Доњем Дому рекао:

»Што се тиче будућности, немачки радници су тако фанатички изнурени услед оскудице у храни да их је мање за 35 од сто. Енглеска губици не прелази ни четвртину па ни петину немачких губитака. Наше резерве у људској снази два пута су веће од немачких, аустријских и њихових савезника.

Што се тиче наших циљева рата, ми захтевамо потпуну рестаурацију окупираних територија са концесијама.

Питање о немачким коло-

нијама мора бити решено на интернационалном конгресу за мир, кад се морају узети у обзир захтеви и жеље становништва у немачким колонијама, као главна основца за решење тога питања.

Месопотамија, Палестина и Јерменска не смеју бити више никад враћене под немилосрдно турско тиранство.

ТРИ КРАЉА

Кристијанија. — На конференцији, коју су одржали краљеви Шведске, Норвешке и Данске и њихови министри донета је одлука да се публикује декларација, из које доносимо важнија места:

»Ма колико да је рат тежак и дуг, и ма каква облик он доцније добио, присне пријатељске везе, које постоје између три краљевина, морају се одржати. Сходно раније учињеним изјавама и досадашњој политици, три краљевине предлажу, свака за свој рачун, да се одржи до краја неутралност према свима зарађеним силама.»

»Учесници на конференцији сложили су се у томе, да треба наставити прелиминарне радове за одбрану заједничких интереса неутралних држава. Свака од трију краљевина изразила је жељу да се заједничка сарадња настави за време рата и после рата.»

СЕТИТЕ СЕ!

Лондон. — Г. Едвард Керзон у свом последњем говору изјавио је:

»Ја верујем да у целој краљевини нема ни једне тако ниске душе која би желела да се рат сврши не осигуравши слободу малим народима. У садашњој ситуацији није момент да се говори о миру. По мом мишљењу говорити о миру исто је што и учинити најкобрнију грешку. Свима онима, који о миру олако говоре, треба рећи:

»Сетите се Белгије, сетите се Румуније, сетите се Србије.»

НЕЗАВИСНА ФИНСКА

Париз. — Председник Финског сената упутио је Француској влади и владама осталих Савезника једну декларацију, у којој каже:

»Фински Сабор на основу члана 38 основног закона из 1772 године, одлучио је, да предузме на себе суверенску власт и у том смислу је и-

меновало један егзекутивни сенат. Услед све одлуке шведске владе поднео је Сабору пројект о уставу, по којем Финска постаје независна република.

Ослањајући се на принципе, које прокламоваше велике силе о праву свих народа, да одлучују својом судбином, председник Сената у име финске владе свечано изјављује, да Фински народ има право и дужност, да прими у своје руке своју судбину и да затражи од страних држава, да признају његову независност.

Фински Сенат, дакле, на основу великодушних изјава француске владе о праву малих народа на народни суверенитет, најучтивје моли, да влада француске републике изволи признати финску републику и одобрити долазак у Париз финског представништва.

Говор др. Тресића Павичића

(Свршетак)

IX.

Невине жртве

Из Далмације споменуте су само три четирнаестине жртве. Капетана Аџија из Албића позвао је брзојавно, да дође у Боку Которску за сведока против другог капетана свога брода Срзентића. Био је истом пре два дана дошао кући са својом женом, која је била носећа, те није имао ни времена, да изљуби своје двогодишње дијете. Махиниста његова брода био је, као особит пријатељ, тужио другог капетана Срзентића, да је рабво велиздајничке и среброљске изразе. На упит судца, да ли је капетан Аџија таквих израза од Срзентића чуо, рече он да није, него да се је каткада при столу критиковала пристрасност аустријске владе према Јужним Словенима. На то државни одјетник потегну тужбу и на њ. Оба бијажу осуђена на смрт и након три сата устријеља. Узалуд је Аџија ви-као, да је невин, он је морао сам себе својим властитим ногама пратити у своје спроводу, док је један по пјевао пред њим мртвачку плачну пјесан. Он паде виšekрат онемоћан на тле и требало га је вући, докле војничке куле не довршише његове муке. (Живахно клицане)

Иста је судбина задсила Онисима Поповића, али пошто је његов случај већ опћенито познат, прелазим преко њега.

Љекара др. Врањичана с Хвара уапсаше под сумњом да је превећ савјесно лијечио болесне Србе, која су долазила на Хвар на лијечење, да је дакле пријатељ Срба. Заговорише га у сарајевску твр-

БЕЧКА БЕРЗА

На бечкој берзи курс непрестано опада. Баначке хартије од вредности у среду су изгубиле 30—50 поена, поморске акције 160, железничке 75, хартије ратне индустрије 30.

Пештанска берза је у истом положају. Хартије угљарских и петролејских предузећа изгубиле су за дан 150 поена а индустријске 100 до 250.

Већ је ово по десети пут, како се догађа овако страшно падање хартија од вредности. Покушавало се, да се привременим затварањем берзе, зло отклони или бар прикрије, али увек узалуд.

ђаву. Његов марија у тој тврђави мора да је био неописив; јер када се је његова недужност установила, те га пустише на слободу, он се је убио у једном хотелу у Сарајеву, у стању потпуног поремећења ума. Он је био јак прекрасан човек и карактер; није дао никада ни најмањег знака умне слабости; али му у тамиња тако дубоко уцјепише у срце ставност према животу, да је, заборавиши младу супругу и њезну дјачицу, починио двоструко самоубијство, попивши јаку дозу отрова и устријеливши се из револвера.

X.

У баракама.

Евакуирци из Истре умирну од глади, зиме, пјегавог тифуса и других болести, као мухе, у Лајбницу, Гминду, Мелерсдорфу итд. Истарски савезник Љубомир Николић објелоданио је изјаву у хрватском новинама, да је он сам у Гминду и Мелерсдорфу благословио преко 2000 лешина из Истре испражњених Хрвата. Један свједок ми је приповиједао, да је он једног самог дана видео у једној самој бараки у Лајбницу 41 мртво хрватско дијете. Медицинар Нико Б. Мартеновић, Црногорац, приповиједа, да је видео у Штајерској умријети преко 8000 хрватских евакуираца из Истре.

Напомена. Ето тако оптужује крвнике, тако брави свој народ овај велики Хрват, овај велики народни борац и мученик. Његов до суза дрљави говор дошао нам је по руку преко загребачких „Новости“, од 25 октобра, али без свршетка, јер га је забранила цензура.

АФЕРА Г. ЕМБЕРА

П а р и з. — Сенатор Ембер принуђен је био да напусти управу листа »Журнал« пре него што је намеравао због непријатељског држања особља из редакције. Особље је почело штрајк и није хтело да ради све док Шарл Ембер не оде из редакције.

Последњег дана читава два сата биле су бурне седнице у редакцији. Његови потчињени вређали су сенатора најјачим изразима, те је он изјавио да ће сместа отићи. Тако је и поступио; примио је своја лична документа и отишао из редакције. Сутрадан је лист објавио његов политички тестамент. Ембер каже да од сада »Журнал« прелази у руке Летелијеа и да ће и даље, као и раније, бити лист за народну одбрану.

„КЛАУДИО“

Билбао. — Поморско Друштво, коме припада потопљени шпански брод »Клаудио« упутило је протест шпанској влади. У протесту се каже да је немачка посада са сумарна вређала шпанску заставу и да је убијала шпанске грађане. Друштво моли владу да протестује у Берлину, да тражи општету породицама жртава, да тражи исплату штете друштву и извину шпанској застави.

ИЗ РУСИЈЕ

Петроград. — Поводом декрета, којим су Лењинисте укинули све руске судске установе сенат је једногласно донео резолуцију у којој се каже:

Пошто се државна власт налази у рукама једне групе, која се не наслања на вољу народа, већ на бруталној сили једне групе, која је уништила и саме основе националног руског живота и која је посегла и за најдрагоценијом заштитом државе, за судским установама. Сенат је решио да не призна декрет и да ће и даље вршити своју функцију до крајње могућности.

Лондон. — Дописник »Дејли Телеграф« јавља из Петрограда, да је Лењинова влада у једном хистеричном прогласу проскрибовала козачке вође. Њихова имена довољна су гаранција, да се у Русији спремају догађаји, који могу потпуно да измене данашње стање ствари. Генерал Каледин, вођа донских Козака, веома је добро познат. Тако исто и генерал Дутов, председник Великог Свекозач-

ког Савеза, који заступа све Козачке из европске Русије и из Сибира. Он је на челу оренбуршких козака. Данас је он најугледнија личност међу Козацима.

Каранлов, који није хтео да призна власт болшевика на Кавказу, један је од најугледнијих чланова егзекутивног одбора Козачког Савеза и вођа је једног козачког округа на Кавказу.

Дутов и Каранлов били су чланови депутације, која је посредовала између Керенског и Корнилова.

СТАЊЕ У АУСТРИЈИ

П а р и з. — Швајцарски дописник »Матена« који је две последње године живео у Аустрији, послао је своје листу опширан извештај о унутрашњим приликама у монархији. Он вели:

»Никад Аустрија није била ближе пропасти него сада. Највећу пажњу треба обратити на мржњу, која постоји између Аустријанаца с једне и Мађара и Немаца с друге стране. У целој Аустрији влада страховита беда. На пролеће предава се још већа несрећа. За ове несносне прилике сви осуђују Немце и Мађаре, који се веома лако слажу на рачун Аустрије. Кад се делило румунско жито, највећи је део припао Немцима и Мађарима, а остатак Бугарима и Турцима, док Аустријанци нису добили ништа. За ову неправду Аустријанци се нису усудили да протестују код Немаца, већ оптужују Мађаре због непоштовања конвенције, према којој су Аустријанци требали да добију не само један део румунског жита већ и мађарског.

Услед оваквог стања ствари у Аустрији се ређају побуне за побунама, плачке за плачкама, манифестације за манифестацијама. Више су пута оваи нереди били угушени у крви, као н. пр. у Палзену, када су радници. Шкодиних фабрика напустили посао и отпочели велике демонстрације. Пре ових манифестација, да би показали своје незадовољство, дигли су у ваздух две радионице и једну барутану. Штета је била веома велика. Да би угушила nerede влада је одмах послала на место nerede неколико одреда мађарске коњице и пешадије, који су тукли и убијали без икаквог милосрђа. Било је преко 200 мртвих и рањених. У исто време и у Прагу су многи радници напустили посао.

У знак протеста због одашљања хране из Чешке у Немачку напустили су рад и железничари.

Аустријанци веле, да се мир мора закључити најдаље до пролећа, јер народ није у стању да даље трпи.

Сада се свуда говори о аустријској кооперацији на западном фронту, где се Немци спремају на велику офанзиву.

Она желе, да на том фронту дође до одлучне битке пре доласка америкаanske војске.

П А Р И З. — На Корвизици је пао снег у масама. Најстарији људи не памте да је снег падао икад у толикој количини.

КРИЛЕНКО

Л о з а н а. — »Газет де Лозан« пише:

»Николај Криленко је пореклом из Љубљина, где је његов отац био више година царински чиновник, не могући да аванује због својих слободних начела. У опште, Криленкова породица била је позната са својих слободних погледа и симпатија, које је гајила према Пољској. Владимир Криленко, брат садашњег врховног команданта, био је једина од руских ђака у љубљинској гимназији који је био солидаран са својим пољским друговима за време ђачког штрајка. То га је натерало да иде у Лавово и заврши своје више студије.

Николај Криленко, садашњи генералисим свршио је гимназију у Љубљину и добио златну медаљу 1902. После тога похађао је универзитет у Петрограду. Ту га је револуција затекла. У њој се истакао као социјалдемократски агитатор, познат под именом »друг Аграм«. Одличан говорник располагао је енергијом, фанатизмом и јаком интелигенцијом. И поред његове младости заузимао је видно место у револуционарним круговима. Још онда је био одлучан присталица Лењинов.

И ако су га често хапсили и протеривали из Петрограда, забрањујући му становање у вароши, ипак је положио све испите на универзитету; због чега је два пута годишње долазио у Петроград. Иначе је слушао универзитетска предавања у Кракову.

Криленко је свршио историјски и правни факултет. Како му власти нису дозволиле да буде адвокат, он је отишао у Љубљин, где је у пољским школама предавао руски језик и историју. У то време Лењин је живео у Кракову. Да би остао у вези с њим Криленко издејствује преизвештај у Сосновице, као професор у једној пољској гимназији. Међутим су већ руске провинцијске власти сазнале за револуционарну прошлост Криленкову, и забраниле му предавања и у самим приватним школама. Онда се он реши да ступи у војну службу.

Револуционар и антимилитариста Криленко је у почетку имао да савлада велике тешкоће, нарочито што су војне власти могле на сваки његов покрет. Али, убрзо мобитонија и дисциплина у касарни створиле су од њега примерног војника. Баш пред сам почетак рата он је завршио свој рок у војсци, и одмах је отпутовао у иностранство да се споразуме са Лењином. Ту га је и рат затекао. На која је се начин доцније вратио у Русију непознато је.

ЈУГОСЛОВЕНСКИ ВЛАДАР

Југословенски Одбор упутио је преко г. Глумбића једну врло топлу патриотску честитку Престолонаследнику Александру, приликом његовог рођендана.

Престолонаследник је одговорио на тај поздрав Југословенског Одбора овим телеграмом:

Веома сам захвалан Вама и Југословенском Одбору на честитци пуној патриотског одушељења. И ја као и Одбор гледам у објави рата од стране Савезничких Американских Држава највећем непријатељу нашег племена Аустроугарској, нову гаранцију за остварење наших националних циљева. Јако ме је дирнуо ваш поздрав упућен Мени као будућем Владару уједињене демократске државе Срба, Хрвата и Словенаца. Ја не сумњам да ће наши Савезници достојно оценити надчовечанске напоре нашег племена да се уједини а будите уверени да ћу ја томе идеалу посветити све своје силе.

Александар.

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

ЕНГЛЕСКИ КОМИНИКЕ

Јутрос рано непријатељ је извршио испад против једног од наших положаја северозападно од Аржикура, а данас после подне, користећи се маглом, успео је да узме један истакнутији положај источно од Месане.

Друга непријатељска одељења, која су покушала да се приближе нашим линијама северозападно од Армантиера и северно од пута за Менен, одбили смо нашим ватром. Задали смо неколико заробљеника и запленили један митраљез.

Задобили смо још заробљеника и задали непријатељу губитке у току сукоба, које су имале патроле ноћас југоисточно од Камбреа. Наша и непријатељска артиљерија биле су активне у току дана на сектору Билекура. Непријатељ је увећао артиљеријску активност југоисточно од Ира.

Авијатика. — И ако је 6 овог месеца време било лепо густа магла је спречила наше аероплане да врше артиљеријску осматрања. Ипак је снимљено више фотографија непријатељских аероплана из сектора и бачено је неколико бомба на немачке бараке. У

ваздушним борбама оборили смо три непријатељска апарата а друга два натерали да се спусте. Једног нашег апарата нема.

ИТАЛИЈАНСКИ КОМИНИКЕ

Јуче у области Монте Азолоне, источно од Бренте, енергично наступујући, наше су трупе успеле да узму непријатељу један велики део добити, које је био успео да задобије 5 децембра. На положаје, које смо му узели, непријатељ је концентрисао жестоку ватру не могући да сломије наш отпор. Покушани противнапад са Монте Пертиконе одмах је осујећен.

На висоравни Азјага активност наших трупа у извиђању... донела нам је заробљеника. У долини Камантика источно од Астика и на фронту Монте Томба Монтемо, артиљеријска ватра је била много живља и чешћа. У току јучерашњег дана наши су капрони бомбардовали успешно непријатељска одељења на Старој Пјави.

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ

П А Р И З. — Одговарајући на интерпелацију двојице посланика о чувању француских интереса у Русији, министар спољних послова изјавио је да никаква вест из званичног извора не допушта да се тврди да Русија неће да призна уговоре о зајмовима и разним дуговима.

Л О Н Д О Н. — Званичан извештај јавља: Сви су изгледи, да ће за кратко време опасност од немачких сумарења бити потпуно острањена, благодаром новим средствима за одбрану коју ће употребити Савезници.

Б Е Р Н. — У мађарском парламенту министар народне одбране изјавио је, да се 44.50 од сто целокупног мушког становништва од 18—50 год.

налази на бојном пољу. Аустројски контингент мањи је за 1.67 од сто.

Л О Н Д О Н. — Доња Дом дефинитивно је изгласао закон, по коме удате жене преко 30 година имају право гласа.

С Р П С К И З В А Н И Ч А Н И З В Е Ш Т А Ј
8. децембра ништа важно.

МАЛИ ОГЛАСИ

Е М А Н У Е Л Е К О Н О М, париски зубни лекар. — Игњатијева бр. 301, прима од 9-12 пре, и 26 часова по подне.
5—5

С р п с к о Т р г о в а ч к о Д р у ш т в о
Улица Александра Великог број 4, обавља све банкарске, трговачке и транспортне послове. Препоручује нашем свету, да се користе услугама ове новчане установе за све своје послове. Врши га својој благајни размену свих новчаних монета по повољним дневним курсевима.
5—10